

تبیین و رتبه‌بندی عوامل موثر بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی حساب‌رسان داخلی با رویکرد فازی ترکیبی (ANP) و تکنیک DEMATEL

سیدآمین میرباقری

گروه حسابداری، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.
Mirbagheri.aamin@gmail.com

سینا خردیار

گروه حسابداری، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران. (نویسنده مسئول)
Kheradyar@iaurasht.ac.ir

مجتبی ملکی چوبری

گروه حسابداری، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران
malekichubari@liau.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۳۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۲۱

چکیده

مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان، یک ارزیابی از اثرات اهداف غیرمالی یک سازمان را نشان می‌دهد. حساب‌رسان با ایفای نقش مسئولیت اجتماعی‌شان، کنترل و نظارت بر مکانیسم شرکت‌های انفرادی را تسهیل نموده و اجازه می‌دهد تا افراد ذینفع، عملکرد اجتماعی یک شرکت در برابر استانداردهای خاص یا انتظارات را ارزیابی کنند، و در نهایت نقش ابزار پاسخگویی اجتماعی برای سازمان را مشابه حسابرسی مالی ایفا می‌نمایند حال آنکه عوامل‌های زیادی در مسئولیت‌بودن حساب‌رسان در اجتماع تأثیرگذار هستند. به دلیل این که تعداد عوامل شناسایی شده زیاد می‌باشد و به منظور شناسایی عوامل بومی، عوامل غربالگری شده‌اند. برای انجام این کار پرسش‌نامه‌ای با ۴۴ سوال (که هر سوال بیانگر یک عامل می‌باشد) طراحی گردید و ۲۵ پرسش‌نامه که به تعداد پاسخ‌دهندگان خبره و اساتید دانشگاهی می‌باشد، در اختیار آن‌ها قرار گرفت که تمام پرسش‌نامه‌ها جامع و کامل به دست آمد. بنابراین در طی سه مرحله نظرسنجی از ۴۴ عامل، ۲۳ عامل از مدل مفهومی نهایی تحقیق حذف گردیده و مدل نهایی دارای ۲۱ عامل گردید. تأثیرگذارترین و اثرپذیرترین عامل‌ها از بین عوامل شناسایی شده بر مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان داخلی با استفاده از روش‌های تصمیم‌گیری فازی و ترکیبی از ANP و DEMATEL (DANP) شناسایی شدند. نتایج نشان داد که عوامل اجتماعی تأثیرگذارترین و حساب‌رسان تأثیرپذیرترین عامل و حساب‌رسان بیشترین اهمیت را در مسئولیت‌پذیر بودن حساب‌رسان در اجتماع دارد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که عوامل اجتماعی موثرترین عامل بر مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان داخلی می‌باشد که موجب بهبود مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان می‌شود.

واژه‌های کلیدی: مسئولیت‌پذیری حساب‌رسان، مسولیت‌پذیری اجتماعی، تکنیک دیمتل، روش ANP

۱- مقدمه

امروزه با پیچیده شدن ارتباط شرکت‌های موجود در جامعه با یکدیگر و همچنین با دولت و افراد حاضر در جامعه شرایطی بوجود آمده که شرکت‌ها می‌بایست نه تنها به ذینفعان بلکه به آحاد مردم پاسخگو باشند (پاک‌مرام، ۱۳۹۴). بنابراین اگر شرکتی بخواهد منافع همه گروه‌های ذینفع را حفظ کند، دیگر صرفاً افزایش سودآوری را تنها هدف خودش ندانسته بلکه به موضوعاتی همچون پرداخت حقوق عادلانه به کارگران، آلودگی محیط زیست و سایر مسائل اخلاقی و اجتماعی توجه ویژه خواهد داشت (باترا، ۱۹۹۶). اگر در گذشته، تنها توصیه به مدیران این بود که کارگاه‌های خود را بهره‌ور نگه‌دارند و در مکتب روابط انسانی، تنها به ارضای نیازهای روحی و روانی کارکنان خود تشویق می‌شدند، در عصر حاضر از مدیران انتظار دارند که توجه ویژه‌ای به محیط‌های خارج از سازمانشان داشته باشند.

در حال حاضر مشتریان و افراد جامعه از شرکت‌ها و سازمان‌ها انتظار دارند که مسئولیت‌پذیر باشند و اثرات فعالیت‌های خود را بر جامعه از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی به طور شفاف بیان کنند (قاسمی و شکرعلی-آبادی، ۱۳۹۳). از سوی دیگر شرکت‌ها و همه سازمان‌هایی که در جامعه فعالیت می‌کنند نه تنها به سهامداران خود، بلکه باید به همه ذینفعان پاسخگو باشند (عسگری، ۱۳۸۶). با پذیرش این مطلب که ذینفعان بسیار زیادی برای شرکت‌ها وجود دارند و از طرفی دیگر، شرکت‌ها دارای مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌باشند می‌توان مسئولیت اجتماعی حسابرس داخلی را به عنوان بخش لاینفک از مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها دانست. برای بسیاری از شرکت‌ها که این فعالیت را آغاز می‌کنند اولین فرصتی است که تلاش‌هایی فراتر از اندازه‌گیری مالی انجام می‌دهند و اثرات اجتماعی و محیطی را ارزیابی و اندازه‌گیری نمایند.

گزارشگری اجتماعی و محیطی بخشی از تغییرات مفهومی تکمیلی در گزارشگری مالی هستند که بر مبنای تئوری ذی-نفعان مطرح شده‌اند، چنین تغییراتی اهمیت توجه به اهداف اجتماعی شرکت‌ها را هویدا می‌کند. گزارشگری اجتماعی یکی از مهمترین مراحل اجرای مسئولیت اجتماعی شرکت‌هاست. بیشتر شرکت‌ها برای مشروعیت بخشیدن به فعالیت‌های خود در مقابل ذی‌نفعان مجبور به ارائه اطلاعاتی در خصوص ارزیابی اثرات اجتماعی فعالیت‌هایشان می‌باشند. حسابداری و گزارشگری اخلاقی، اجتماعی شرکت‌ها و به تبع آن حسابرسی اخلاقی، اجتماعی مربوط به آن‌ها بخشی از فرآیند گزارشگری و پاسخ‌گویی شرکت‌هاست که در حوزه مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها قرار دارند (ریائی و همکاران، ۱۳۹۲). در پژوهش‌های پیشین به کرات در ارتباط با مسئولیت اجتماعی شرکت اشاره شده است و

پژوهشی در زمینه عوامل تاثیرگذار بر مسئولیت اجتماعی حسابرس صورت نگرفته است حال آنکه حرفه حسابرسی نیز در ارتباط با مسئولیت‌پذیری اجتماعی باید پاسخگو باشد و تمام اقتدار و منزلت اجتماعی حسابرسی ناشی از مسئولیت اجتماعی حرفه حسابرسی در حفظ و حراست از منافع عمومی است. در این پژوهش به شناسایی عوامل موثر بر مسئولیت اجتماعی حسابرسان داخلی خواهیم پرداخت

مسئولیت اجتماعی حسابرس داخلی در سال‌های اخیر به نحو بارزی مورد توجه قرار گرفته‌است. حسابرسان به ارزیابی عملکرد اجتماعی روی آورده‌اند و گزارش نتایج ارزیابی خود را به عنوان ابزاری برای نشان دادن تعهدشان به مسئولیت اجتماعی می‌دانند. تمام اقتدار و منزلت اجتماعی حسابرس ناشی از مسئولیت اجتماعی حسابرس داخلی در حفظ و حراست از منافع عمومی است از همین رو انتظارات ذینفعان از حرفه حسابرسی در سطح جهان رو به افزایش بوده و هست و واکنش مراجع حرفه‌ای هم به موضوع، منجر به تجدید نظر مستمر و وضع استانداردهای حرفه‌ای شده‌است. مسئولیت اجتماعی حسابرس ابزاری است که شرکت‌ها می‌توانند جهت شناساندن پیشرفت‌ها و چالش‌های خود به سهامداران، کارکنان، مشتریان، سرمایه‌گذاران، تامین‌کنندگان، رسانه‌ها و قانون‌گذاران که بیش از پیش خواستار شفافیت و پاسخگویی شرکت‌ها در مقابل تعهدات و عملکردشان هستند، به کارگیرند (بیات، ۱۳۹۷). ساشمیتا در مقاله مسئولیت اجتماعی حسابرس، دلیل اصلی اجرای حسابرسی اجتماعی را تفکیک بین آن چیزی که جامعه می‌خواهد و آن چیزی که جامعه بدست می‌آورد، می‌داند. بر طبق نظر وی این فاصله عموماً به دلیل کلاهبرداری و رشوه از وجوه عمومی اتفاق می‌افتد. برنامه‌ها توسط سیاستمداران ایجاد شده و تحت هدایت ماموران اداری برای توسعه جامعه اجرا می‌شوند. با این حال، در حاشیه‌ی کار، تخفیفات، کمیسیون‌ها و رشوه، بودجه عمومی را از مسیر بهره‌برداری که از قبل تعیین شده، منحرف می‌کند. به محض اینکه حسابرس مسئولیت اجتماعی خود را ایفا می‌کند، کنترل خود را بر توسعه‌دهندگان و مجریان سیاست به صورت زیر اعمال می‌کند: مزایای اجتماعی طرح را اندازه‌گیری می‌نماید، تاثیر اجتماعی و اخلاقی عملکرد سازمان را پایش می‌کند، مبنایی برای چارچوب خط‌مشی مدیریت در مسئولیت اجتماعی و روش پاسخگویی به کار می‌گیرد، به ایفای مسئولیت پاسخگویی کمک می‌کند، شفافیت را افزایش می‌دهد،

توسط محققان ارائه شده‌است. ریموند، بنیان‌گذار مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان در فرانسه درباره‌ی مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان این چنین می‌گوید: یک ابزار مدیریتی برای نظارت بر شرکت و مدیریت مسائل انسانی و اجتماعی مربوط به فعالیت حرفه‌ای است (فریمپنگ و اوسو، ۲۰۱۲).

مسئولیت اجتماعی و بررسی فرآیند آن برای پاسخگویی به دینفعان از بحث‌های زیربنایی مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان می‌باشد. پژوهش‌های پیشین موارد مختلفی را در رابطه با مقوله مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان شناسایی کرده‌اند. سازمان به دلیل ارتباط موثر و تنگاتنگی که با حساب‌رسان دارد و اینکه اجرای مقوله مسئولیت اجتماعی و اهمیت دادن به حقوق ذی‌نفعان و افشای مقوله مسئولیت اجتماعی از اهداف و فعالیت‌های سازمان قرار می‌گیرد. همواره از عوامل موثر بر مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان شناسایی شده‌است (موریموتو و همکاران^۱، ۲۰۰۵).

دینفعان همواره از اثرگذارترین گروه‌ها در افشا یا عدم افشای مسئولیت اجتماعی بوده‌اند. هرچا دینفعان حضور موثری در خصوص ارزیابی و بررسی فعالیت‌های شرکت‌ها داشته‌اند به دلیل اهمیت بخشی به فرآیند مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان، حساب‌رسان مسئولیت خود را به بهترین نحو انجام داده‌اند (هانتر^۲، ۲۰۰۳). در برخی کشورها دولت‌ها برنامه‌های حمایتی در ارتباط با مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان داشته و برای سازمانی که به طور داوطلبانه مسئولیت اجتماعی را برای حساب‌رسان اجرا می‌کنند مشوق‌های دولتی در نظر گرفته‌اند. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد وجود محرک‌های دولتی همواره توانسته‌اند. به اجرای بهتر مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان در سازمان‌ها خصوصاً سازمان‌هایی که داوطلبانه از این مقوله استفاده می‌نمایند بینجامد (هویا^۳، ۲۰۰۶). افزایش نگرانی عمومی از عدم پیاده‌سازی سیستم مسئولیت‌پذیر بودن حساب‌رسان در اجتماع فشار از سوی جامعه بر پیاده‌سازی سیستم مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان از مهم‌ترین مباحث تاثیرگذار بر ایفای نقش مسئولیت‌پذیر بودن حساب‌رسان در اجتماع می‌باشد (گائو و ژانگ^۴، ۲۰۰۶). خصوصیات فرآیند مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان برگرفته از عوامل محیطی و سازمانی پیرامونی حساب‌رسان که ریشه در فرآیندهای مسئولیت اجتماعی داشته‌است از عوامل اثرگذار بر مسئولیت‌پذیر بودن حساب‌رسان در اجتماع می‌باشد (گائو و ژانگ، ۲۰۰۶). سه تئوری زیربنایی مطالعات حسابداری و مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان داخلی را تشکیل می‌دهد که شامل تئوری

هزینه اجتماعی را ارزیابی می‌کند (ساشمیتا^۱، ۲۰۱۳). بطور کلی مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان داخلی به عنوان شکل دیگری از وظایف حساب‌رسان به منظور اندازه‌گیری دقت صورت‌های مالی یا گزارشات آماری و درستی حقایق آن‌ها صورت می‌گیرد. حال مسئله مهم این است که حساب‌رسان داخلی که تمایل به مسئولیت‌پذیری اجتماعی در زمینه حساب‌رسان دارند، اولویت مسئولیت‌پذیری آن‌ها در اجتماع در زمینه حساب‌رسان کدام باید باشد و چگونه می‌توان براساس چارچوب و مدل ریاضی آن را اولویت‌بندی کرد تا با این اولویت بتوانند توانمندی رقابتی خود را برای بدست آوردن سهم قابل توجهی از کیفیت گزارش حساب‌رسان به خود اختصاص دهند.

اولویت‌بندی یک روش تصمیم‌گیری است که با توجه به عامل‌هایی صورت می‌گیرد؛ بنابراین در این پژوهش از روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره و با توجه به مبهم و غیرقطعی بودن مسئله با استفاده از نظریه فازی به حل این مساله خواهیم پرداخت. بدین گونه که ابتدا روابط بین عامل‌ها و شدت اثرات آن با روش دیمتل فازی مشخص و سپس با روش جدید ترکیبی فرآیند تحلیل شبکه‌ای بر اساس دیمتل برای پیدا کردن وزن موثر عامل‌ها استفاده خواهیم نمود تا در بهبود و ایجاد استراتژی-های صحیح برای بسط و توسعه مبانی نظری مسئولیت اجتماعی موثر باشد. از آنجایی که در این پژوهش از مدل‌های ریاضی و تصمیم‌گیری چند معیاره از نوع فازی استفاده می‌شود، فرضیه‌ای مطرح نیست؛ لذا سوالات تحقیق به شرح زیر است:

- ۱) چه عامل‌هایی در اولویت بندی مسئولیت‌پذیری اجتماعی حساب‌رسان اهمیت دارد؟
- ۲) تاثیرات و اهمیت هر عامل بر اساس رویکرد فازی ترکیبی ANP بر اساس DEMATEL چقدر است؟

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان فرآیندی است که حساب‌رسان را قادر می‌سازد تا منافع و محدودیت‌های محیطی، اقتصادی و اجتماعی را ارزیابی کرده و آن را توجیه کند. روشن است که یک سازمان برای خلق ارزش و رسیدن به اهدافی که متعهد شده‌است، حساب‌رسانش مسئولیت اجتماعی را اجرا کنند. مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان، یک ارزیابی از اثرات اهداف غیرمالی یک سازمان را نشان می‌دهد که به طور قانونی منعکس کننده عملکرد سازمان و دیدگاه ذی‌نفعان آن سازمان است (محمدی و بیات، ۱۳۹۱). تعاریف متعددی از مسئولیت اجتماعی حساب‌رسان

⁴ Hevia

⁵ Gao and Zhang

¹ Sushmita

² Morimoto

³ Hunter

مشروعیت، تئوری ذینفعان و تئوری سازمانی است (فریمپنگ و اوسو، ۲۰۱۲).

تئوری مشروعیت به ارتباط اجتماعی بین جامعه و سازمان تاکید دارد و سازمان باید تاثیراتی که بر جامعه می‌گذارد را گزارش کند (بهار مقدم و همکاران، ۱۳۹۲). مطابق این تئوری بقاء یک سازمان به وسیله فشارهای بازار و توقعات جامعه پایدار است و از این رو درک نگرانی‌های جامعه و توقعات جامعه را بیان می‌کند (فریمپنگ و اوسو، ۲۰۱۲). به عبارتی یک سازمان زمانی مشروع است که سیستم ارزشی آن مطابق سیستم ارزشی جامعه‌ای باشد که در آن به عنوان بخشی از جامعه شکل گرفته است (چو، ۲۰۰۷). طبق مفهوم مشروعیت می‌توان بیان نمود که مسئولیت اجتماعی حسابرسان ابزاری است که با ارزیابی و مقایسه سیستم ارزشی سازمان با سیستم ارزشی جامعه باعث مشروعیت بخشیدن به سازمان می‌شود.

تئوری ذینفعان بیان می‌کند که شرکت‌ها بسیار بزرگ شده‌اند و تاثیر آن‌ها بر جامعه آن‌چنان عمیق است که باید برای ایفای مسئولیت خود به غیر از سهامداران به بخش‌های بسیار بیشتری توجه کرده و پاسخگو باشند (هیل و جونز، ۱۹۹۲). طبق تئوری ذینفعان، ذینفعان از این حق برخوردار هستند که بدانند سازمان با مصارف منابع اجتماعی، چه کاری انجام می‌دهد. واژه ذینفع شامل همه افرادی است که از فعالیت‌های سازمان سود می‌برند حتی اگر آن سود، اقتصادی نباشد (فریمپنگ و اوسو، ۲۰۱۲). طبق این تئوری، سازمان از طریق مسئولیت اجتماعی حسابرسان می‌تواند با نیازهای متنوع ذینفعان مختلف تطبیق یابد و به طیف گسترده‌ای از ذینفعان پاسخگو باشد.

تئوری سازمانی با آزمون و توضیح اینکه چه طور هنجارهای سازمانی و فشارها بر تغییر اجتماعی در میان سازمان‌ها تاثیر می‌گذارد سر و کار دارد. مطابق تئوری سازمانی فعالیت‌های سازمان، توسط انواع فشارهای خارجی محدود می‌شود. مطابق مفروضات این تئوری سازمان‌ها باید به تقاضاهای خارجی و توقعات جامعه به منظور حفظ مشروعیتشان پاسخگو باشند. این تئوری کشف می‌کند که چطور ساختارها و فعالیت‌های سازمانی توسط فرهنگ، سیاست و فشارهای جامعه‌ای که آن را احاطه کرده‌است، شکل می‌گیرد (عزیز الاسلام، ۲۰۰۹). اثبات پایبندی و وفاداری به انتظارات، رفتارها و عقاید ارزشمند جامعه به طور گسترده از طریق مسئولیت اجتماعی حسابرسان ممکن است به سازمان در کسب حمایت جامعه و همچنین قانونی بودن و مشروعیت کمک بسزایی داشته باشد.

معصومی و بیلندی (۱۴۰۱)، در پژوهشی به بررسی استفاده از خدمات کارشناسی در حسابرسی، چالش‌ها و راهکارهای بهبود پرداختند. مطابق با یافته‌های پژوهش ضعف نظارت، عدم

استقلال کارشناس، محدودیت‌ها، ناکارآمدی ساختاری، عدم تمایل حسابرس، عدم رعایت اخلاق حرفه‌ای حسابرس، محیط اقتصادی و مشکلات ارتباط و هماهنگی، چالش‌ها و موانع استفاده از خدمات کارشناسی شناخته شدند و تقویت نظارت، اصلاح قوانین و مقررات، تقویت زیر ساخت‌ها و ترویج و توسعه خدمات کارشناسی، راهکارهای بهبود استفاده از خدمات کارشناسی شناسایی شدند. نتایج پژوهش می‌تواند به منظور دست‌یافتن به استفاده اثربخش از کارشناسان در فرآیند حسابرسی و در نتیجه کیفیت حسابرسی بالاتر، سودمند واقع شود. بنی‌هاشمی کهنگی و خسروی پور (۱۴۰۰)، در پژوهشی به بررسی مسئولیت‌پذیری اجتماعی و حسابرسی صورت‌های مالی پرداخت. یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که مسئولیت اجتماعی شرکت بر نوع اظهارنظر حسابرس تاثیر مستقیم و معنادار و بر تاخیر در گزارش حسابرسی تاثیر معکوس و معناداری دارد.

محمودی نسب و همکاران (۱۳۹۶)، در ارتباط با تقابل اجتماعی در شغل حسابرسی بر پایه آزمون انصاف در بین حسابرسان شاغل در سازمان حسابرسی و موسسات خصوصی حسابرسی تحقیق کرد. نتایج پژوهش او نشان داد هنجار تقابل اجتماعی، امری ضروری برای زندگی سالم در اجتماع است و تاثیر مثبتی بر عملکرد حرفه حسابرسی دارد.

هردا و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی به این موضوع پرداختند که چگونه و چرا روابط تبادل اجتماعی حسابرسان با شرکت، همکاران و مشتریان آن‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای آن‌ها را تحت تاثیر قرار می‌دهد. حسابرسان خارجی به طور منظم با طرف‌های مختلف در کار مانند شرکت حسابداری خود، اعضای تیم تعامل، و مشتریان تعامل دارند. این تعاملات می‌تواند به شکل دادن ماهیت روابط تبادل اجتماعی حسابرسان با این نهادها کمک کند، که به نوبه خود ممکن است رفتار آن‌ها را نسبت به این اهداف تحت تاثیر قرار دهد. این بخش از امور حسابداری از تحقیقات اخیر منتشر شده توسط هردا و همکاران استخراج می‌شود، تا توضیح دهد که چگونه ارتباطات سازنده حسابرس - هدف می‌تواند منجر به نتایج سودمندی مانند کاهش فرسودگی حسابرس و نیت گردش مالی و رفتار شهروندی بیشتر شود، و بحث در مورد این که چگونه این نتایج ممکن است در نهایت کیفیت حسابرسی را تحت تاثیر قرار دهند. این موضوع مهم است زیرا کیفیت حسابرسی به گزارش‌های مالی بهبود یافته ترجمه می‌شود که به سهامدارانی که به صورت‌های مالی حسابرسی شده برای اتخاذ تصمیمات تجاری آگاهانه متکی هستند کمک می‌کند. به طور خاص، آن‌ها درک حسابرسان نقش کلیدی از رفتار منصفانه از یک شریک رابطه که در پرورش یک پیوند روانی

نامتقارنی اطلاعات بین مدیران و ذینفعان گردد. گری و همکاران (۲۰۱۷)، در پژوهشی به بررسی تاثیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر حسابرسی صورت‌های مالی در شرکت‌های چینی پرداختند. تحقیق در فاصله سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۳ انجام گرفته‌است. نتایج تحقیق نشان داد که هرچه افشاء اطلاعات مربوط به مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها بیشتر باشد، حسابرسان شرکت‌های چینی ریسک حسابرسی را پایین‌تر برآورد می‌کنند، همچنین مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر کیفیت صورت‌های مالی افزوده و مدیریت سود را کاهش می‌دهد که در همین راستا احتمال اعلام اظهارنظر حسابرسی مقبول در این شرکت‌ها بالاتر خواهد بود. عامل‌های مختلفی برای انتخاب مسئولیت اجتماعی حسابرسان داخلی دخیل هستند که در این پژوهش از طریق منابع شناسایی شده و در جدول شماره ۱ آمده است.

قوی با هدف از طریق حمایت درک شده بازی می‌کند را مورد تاکید قرار داده‌اند و به این نتیجه دست یافتند که تعهد متعاقب حسابرسان به هدف می‌تواند منجر به نتایج سازمانی مطلوب، از جمله کیفیت بهبود یافته حسابرسی و گزارش مالی می‌شود. آبلی و همکاران (۲۰۱۹)، در پژوهشی با عنوان آیا فعال-سازی هنجارهای اجتماعی می‌تواند موجب بهبود کیفیت حسابداری شود؟ نشان دادند انصاف متقابل به عنوان یکی از هنجارهای اجتماعی، با در نظر گرفتن رفتار منصفانه درست در مقابل رفتار نادرست بر کیفیت حسابرسی تاثیر می‌گذارد. مارتیز و همکاران (۲۰۱۸)، در پژوهشی به بررسی نقش مشارکت حسابرسان در گزارش مسئولیت‌اجتماعی شرکت‌ها پرداختند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان داد که اظهارنظر شرکت‌های بزرگ حسابرسی نقش قابل توجهی در افشای مسئولیت اجتماعی شرکت ایفا می‌کنند که ممکن است به کاهش

جدول (۱). عامل‌ها و زیر عامل‌های شناسایی شده برای مسئولیت‌پذیری اجتماعی حسابرسان

عوامل	زیر عامل
عوامل فرهنگی	اشتیاق سازمان برای مسئولیت‌پذیر بودن حسابرسان در اجتماع (هومر، ۲۰۰۱).
	نرسیدن از انتقاد عمومی و مداخله دولت (هومر، ۲۰۰۱).
	اولویت بیشتر و بالاتر مسئولیت‌پذیر بودن حسابرسان در اجتماع در سطح هیات مدیره (موریموتو و همکاران، ۲۰۰۵).
	تهیه کردن گزارش‌های اجتماعی ارزان و غیروقت‌گیر (موریموتو، ۲۰۰۵).
	افزایش روابط ملی و بین‌المللی (فریمپنگ و اوسو، ۲۰۱۲).
	ایجاد شاخص‌هایی به منظور مقایسه عملکرد اجتماعی سازمان با عامل‌های مناسب (صوفی، ۱۳۷۷).
	توجه به پارامترهای اخلاقی (فریمپنگ و اوسو، ۲۰۱۲).
	درک درستی از مسئولیت اجتماعی حسابرسان توسط سازمان (باترا، ۱۹۹۶)
	اهمیت داشتن محیط زیست برای انسان (ازیزیکا، ۲۰۰۹).
	رهبری مناسب سازمان (موریموتو و همکاران، ۲۰۰۵).
عوامل سازمانی	ادغام مسئولیت اجتماعی حسابرسان با سیاست‌های سازمان (موریموتو و همکاران، ۲۰۰۵).
	تدوین خط مشی مناسب جهت جلوگیری از فساد (علم، ۲۰۱۴).
	توجه به همه گروه‌های ذینفع (موریموتو و همکاران، ۲۰۰۵؛ فریمپنگ و اوسو، ۲۰۱۲).
	در دسترس قرار دادن اطلاعات سازمان به عموم (هویا، ۲۰۱۲).
	افزایش شهرت (راینارد، ۱۹۹۸؛ گرین وود، ۲۰۱۳؛ فریمپنگ و اوسو، ۲۰۱۲).
	بهبود سیستم مدیریت (راینارد، ۱۹۹۸).
	یکپارچه سازی اهداف اجتماعی و زیست محیطی با اهداف اقتصادی (گائو و ژانگ، ۲۰۰۶).
	مشروعیت بخشیدن به سازمان (گرین وود، ۲۰۱۳؛ باسامالا و جرمیز، ۲۰۰۵؛ یوگبا و الینکا، ۲۰۱۱).
	افزایش سودآوری (فریمپنگ و اوسو، ۲۰۱۲).
	آموزش مستمر در خصوص مسئولیت‌پذیر بودن اجتماعی حسابرسان به واحد حسابرسی اجتماعی (گرین وود و کاموچ، ۲۰۱۳).
	التزام قانونی سازمان به مسئولیت اجتماعی حسابرسان (باترا، ۱۹۹۶).
	ایجاد اهداف روشن برای مأموریت اجتماعی و پاسخگویی به ذینفعان (پارکر، ۲۰۱۳).
	افزایش آگاهی کارمندان و آموزش درباره برنامه‌های اجتماعی به آنان (پارکر، ۲۰۱۳؛ گرین وود و کاموچ، ۲۰۱۳).
	استقرار و توجه به مدیریت ریسک (http://www.schematt.com)
	قوانین اجتماعی کشور (فریمپنگ و اوسو، ۲۰۱۲؛ هومر، ۲۰۰۱).

عوامل	زیر عامل
قوانین و مقررات	تنظیم استانداردهای عملکرد اجتماعی (راینارد، ۱۹۹۸).
	تنظیم استانداردها و مسئولیت پذیری اجتماعی حسابرس (گرین وود، ۲۰۱۳؛ احمد، ۲۰۱۲؛ هویا، ۲۰۰۶).
ذینفعان	افزایش آگاهی ذینفعان نسبت به مسئولیت پذیری اجتماعی حسابرس (موریموتو و همکاران، ۲۰۰۵؛ باترا، ۱۹۹۶).
	کسب اطمینان ذینفعان از اعتبار گزارش های اجتماعی (اگلی و همکاران، ۲۰۱۰).
	فشار ذینفعان جهت پیاده سازی سیستم مسئولیت پذیر بودن حسابرس در اجتماع (باترا، ۱۹۹۶؛ راینارد، ۱۹۹۸).
	دستور دولت برای ایجاد تشکل های مرتبط با مسئولیت پذیر ساختن حسابرس در اجتماع (باترا، ۱۹۹۶).
حمایت و برنامه های دلت	شکل گیری نهادهای قانونی نظیر اداره سلامت و ایمنی شغلی (محمدی و بیات، ۱۳۹۱).
	پرورش حسابداران و حسابرسان متخصص در زمینه مسئولیت پذیری اجتماعی (احمد، ۲۰۱۲).
	جلوگیری از فساد در سطح ملی (هویا، ۲۰۰۶؛ علم، ۲۰۱۴).
	تقویت سازمان های نظارتی (هویا، ۲۰۰۶).
	وجود پایگاه داده جهت مخابره اطلاعات کلان به شهروندان (هویا، ۲۰۰۶).
	اعمال فشار توسط سازمان های دولتی اجتماعی مانند سازمان محیط زیست (هویا، ۲۰۱۲).
عوامل اجتماعی	افزایش نگرانی عمومی از عدم پیاده سازی سیستم مسئولیت پذیری حسابرس در اجتماع (هانتر، ۲۰۱۳).
	هماهنگی میان دولت، تجارت و جامعه جهت استقرار سیستم مسئولیت پذیری حسابرس در اجتماع (موریموتو و همکاران، ۲۰۰۵).
	فشار از سوی جامعه برای پیاده سازی سیستم مسئولیت پذیری حسابرس در اجتماع (گانو و ژانگ، ۲۰۰۶).
حسابرس	اعتبار بخشی و ایجاد اعتماد بیشتر (موریموتو و همکاران، ۲۰۰۵؛ راینارد، ۱۹۹۸).
	شفافیت و پاسخگویی بیشتر (گانو و ژانگ، ۲۰۰۶).
	محسوس تر شدن نتایج واقعی عملکرد (محمدی و بیات، ۱۳۹۱).
	انتخاب عامل مناسب برای اندازه گیری عملکرد اجتماعی (فیلیوس، ۱۹۸۵)

۳- روش تحقیق

تحقیق حاضر درصدد معرفی و به کارگیری یک روش تصمیم گیری چند شاخصه فازی جهت انتخاب عوامل مسئولیت پذیری اجتماعی حسابرسی داخلی است. لذا این تحقیق از لحاظ هدف، کاربردی بوده و از لحاظ شیوه گردآوری داده ها از نوع توصیفی، پیمایشی و اکتشافی است. علاوه بر این تحقیق حاضر دارای ماهیت میدانی است و بدین معنا است که بخش اصلی تحقیق از اطلاعات مصاحبه، تکمیل پرسشنامه توسط متخصصین (خبرگان) گردآوری خواهد شد. در این تحقیق به منظور انجام مقایسات زوجی فاکتورهای مدل از روش فازی که به منظور در نظر گرفتن مسائل ذهنی و عدم قطعیت در حوزه تصمیم گیری به کار گرفته می شود و از قابلیت بالاتری نسبت به سایر روشهای مشابه برخوردار است استفاده گردیده است. در تحقیق حاضر ضمن تعریف و شناسایی عوامل تاثیرگذار بر مسئولیت اجتماعی حسابرس داخلی، برای تجزیه و تحلیل داده های گردآوری شده حاصل از پرسشنامه و برای تعیین روابط و چگونگی تاثیر عوامل و شدت اثر آن از روش دیمتل فازی و برای اولویت بندی آنها از روش فرآیند تحلیل شبکه ای فازی و حل به روش ترنگ و همکاران (۲۰۱۱)، استفاده می شود.

۴- یافته های پژوهش

۴-۱- روش دلفی فازی

به منظور شناسایی عوامل، از مقالات مختلف عوامل استخراج گردید که در فصل دوم پژوهش آمده است. به دلیل این که تعداد عوامل شناسایی شده زیاد می باشد و به منظور شناسایی عوامل بومی، عوامل غربالگری شده اند. برای انجام این کار پرسش نامه ای با ۴۴ سوال (که هر سوال بیانگر یک عامل می باشد) طراحی گردید و ۲۵ پرسش نامه که به تعداد پاسخ دهندگان خبره و اساتید دانشگاهی می باشد، در اختیار آن ها قرار گرفت که تمام پرسش نامه ها جامع و کامل به دست آمد. این پرسش نامه ها به صورت کیفی و بر اساس طیف ۵ گزینه ای لیکرت از فوق العاده مهم تا بی اهمیت قید شده است. حال بعد از پخش و جمع آوری پرسش نامه، جهت تعیین مهم ترین عوامل از روش دلفی فازی استفاده می شود که گام های آن در ادامه آمده است.

• نظر سنجی مرحله نخست

در این مرحله مدل مفهومی ارائه شده همراه با شرح عوامل به اعضای گروه خبره ارسال گردیده و میزان موافقت آن ها با هر کدام از عوامل اخذ شده و نقطه نظرات پیشنهادی و اصلاحی آنها تقسیم بندی شده است. میانگین قطعی بدست آمده نشان دهنده شدت موافقت خبرگان با هر کدام از عوامل پژوهش می باشد. نتایج این محاسبات در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲. نتایج دور اول نظر سنجی به همراه میانگین دیدگاه‌های خبرگان

عوامل	ردیف	ارزش زبانی							میانگین غیرفازی شده نظرات خبرگان				
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	min	mod		max			
		۹	۷	۵	۳	۱							
عوامل فرهنگی	۱	۱۸	۶	۱	۰	۰	۰	۰	۹.۶۴	۸.۳۶	۶.۳۶	۸.۲۴	مسئولیت پذیر بودن حسابرس
	۲	۱۹	۴	۲	۰	۰	۰	۰	۹.۶۴	۸.۳۶	۶.۳۶	۸.۲۳	وجود شاخص‌های ارزیابی عملکرد اجتماعی
	۳	۱۵	۸	۲	۰	۰	۰	۰	۹.۴۴	۸.۰۴	۶.۰۴	۷.۹۴	مسئولیت اجتماعی درک شده
	۴	۱۰	۹	۵	۱	۰	۰	۰	۸.۸۴	۷.۲۴	۵.۲۴	۷.۱۷	اشتیاق سازمان برای مسئولیت‌پذیر بودن حسابرس در اجتماع
	۵	۱	۳	۱۲	۷	۲	۰	۰	۶.۴۸	۴.۵۲	۲.۶	۴.۵۳	نترسیدن از انتقاد عمومی و مداخله دولت
	۶	۸	۹	۶	۲	۰	۰	۰	۸.۵۲	۶.۸۴	۴.۸۴	۶.۷۹	تهیه کردن گزارشهای اجتماعی ارزان
	۷	۱	۲	۱۰	۷	۵	۰	۰	۵.۹۲	۳.۹۶	۲.۱۶	۳.۹۹	افزایش روابط ملی و بین‌المللی
	۸	۹	۱۲	۳	۱	۰	۰	۰	۸.۹۶	۷.۳۲	۵.۳۲	۷.۲۶	توجه به پارامترهای اخلاقی
	۹	۰	۴	۹	۸	۴	۰	۰	۶.۰۴	۴.۰۴	۲.۲	۴.۰۷	اهمیت داشتن محیط زیست برای انسان
عوامل سازمانی	۱۰	۰	۰	۱۷	۵	۳	۰	۰	۶.۱۲	۴.۱۲	۲.۲۴	۴.۱۴	ادغام مسئولیت اجتماعی حسابرس با سیاستهای سازمان
	۱۱	۱۸	۴	۳	۰	۰	۰	۰	۹.۴۸	۸.۲	۶.۲	۸.۰۸	رهبری مناسب سازمان
	۱۲	۱۳	۱۱	۱	۰	۰	۰	۰	۹.۴۴	۷.۹۶	۵.۹۶	۷.۸۷	تدوین خط مشی مناسب
	۱۳	۰	۴	۱۴	۶	۱	۰	۰	۶.۶۸	۴.۶۸	۲.۷۲	۴.۶۹	توجه به همه گروههای ذینفع
	۱۴	۰	۷	۱۲	۶	۰	۰	۰	۷.۰۸	۵.۰۸	۳.۰۸	۵.۰۸	در دسترس قرار دادن اطلاعات سازمان به عموم
	۱۵	۵	۸	۹	۳	۰	۰	۰	۸	۶.۲	۴.۲	۶.۱۷	بهبود سیستم مدیریت
	۱۶	۲	۹	۹	۴	۱	۰	۰	۷.۴۸	۵.۵۶	۳.۶	۵.۵۵	یکپارچه سازی اهداف اجتماعی و زیست محیطی با اهداف اقتصادی
	۱۷	۷	۹	۹	۰	۰	۰	۰	۸.۵۶	۶.۸۴	۴.۸۴	۶.۷۹	مشروعیت بخشیدن به سازمان
	۱۸	۲	۹	۱۰	۴	۰	۰	۰	۷.۶۴	۵.۷۲	۳.۷۲	۵.۷۱	افزایش سودآوری
	۱۹	۷	۱۱	۵	۲	۰	۰	۰	۸.۵۶	۶.۸۴	۴.۸۴	۶.۷۹	آموزش مستمر در خصوص مسئولیت‌پذیر بودن اجتماعی حسابرس
	۲۰	۰	۴	۹	۸	۴	۰	۰	۶.۰۴	۴.۰۴	۲.۲	۴.۰۷	ایجاد اهداف روشن برای ماموریت اجتماعی
مقررات و قوانین	۲۱	۴	۱۳	۵	۳	۰	۰	۰	۸.۲۸	۶.۴۴	۴.۴۴	۶.۴۱	افزایش آگاهی کارمندان
	۲۲	۵	۷	۹	۴	۰	۰	۰	۷.۸۴	۶.۰۴	۴.۰۴	۶.۰۱	استقرار و توجه به مدیریت ریسک
	۲۳	۰	۱۶	۸	۱	۰	۰	۰	۸.۲	۶.۲	۴.۲	۶.۲	افزایش شهرت
	۲۴	۱۶	۵	۳	۱	۰	۰	۰	۹.۲۴	۷.۸۸	۵.۸۸	۷.۷۷	التزام قانونی سازمان
	۲۵	۱۵	۶	۳	۱	۰	۰	۰	۹.۲	۷.۸	۵.۸	۷.۷	قوانین اجتماعی کشور
	۲۶	۱۵	۸	۲	۰	۰	۰	۰	۹.۴۴	۸.۰۴	۶.۰۴	۷.۹۴	تنظیم استانداردهای عملکرد اجتماعی

میانگین غیرفازی شده نظرات خبرگان	min	mod	max	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	ارزش زبانی	ردیف	عوامل
				۱	۳	۵	۷	۹	ارزش عددی		
				(۰.۱۰۳)	(۱.۳۰۵)	(۳.۵۰۷)	(۵.۷۰۹)	(۷.۹۱۰)	زیرعامل‌ها - ارزش فازی		
۷.۶۴	۵.۷۲	۷.۷۲	۹.۲۴	۰	۰	۳	۱۰	۱۲	تنظیم استانداردها و مسئولیت پذیری اجتماعی حسابرس	۲۷	ذینفعان
۸.۰۹	۶.۲	۸.۲	۹.۵۲	۰	۰	۲	۶	۱۷	افزایش آگاهی ذینفعان	۲۸	
۷.۸۵	۵.۹۶	۷.۹۶	۹.۳۲	۰	۰	۴	۵	۱۶	کسب اطمینان ذینفعان از اعتبار گزارشهای اجتماعی	۲۹	
۸.۰۹	۶.۲	۸.۲	۹.۵۶	۰	۰	۱	۸	۱۶	فشار ذینفعان	۳۰	
۵.۵۳	۳.۵۶	۵.۵۶	۷.۴	۰	۳	۱۶	۲	۴	دستور دولت برای ایجاد تشکلهای مرتبط	۳۱	همایین و برنامه های داری
۵.۹۴	۳.۹۶	۵.۹۶	۷.۸۴	۰	۲	۱۲	۸	۳	شکلگیری نهادهای قانونی	۳۲	
۷.۳۲	۵.۴	۷.۴	۸.۹۲	۰	۱	۵	۷	۱۲	پرورش حسابداران و حسابرسان متخصص	۳۳	
۵.۷۸	۳.۸	۵.۸	۷.۶۸	۰	۳	۱۲	۷	۳	جلوگیری از فساد در سطح ملی	۳۴	
۸.۳۲	۶.۴۴	۸.۴۴	۹.۷۲	۰	۰	۰	۷	۱۸	تقویت سازمانهای نظارتی	۳۵	
۵.۰۱	۳.۰۴	۵	۷	۱	۵	۱۲	۷	۰	اعمال فشار توسط سازمانهای دولتی	۳۶	
۷.۹۳	۶.۰۴	۸.۰۴	۹.۳۶	۰	۰	۴	۴	۱۷	وجود پایگاه داده جهت مخابره اطلاعات	۳۷	
۸.۰۹	۶.۲	۸.۲	۹.۵۶	۰	۰	۱	۸	۱۶	نگرانی عمومی از پیاده سازی نامناسب	۳۸	
۷.۷۱	۵.۸	۷.۸	۹.۲۸	۰	۰	۳	۹	۱۳	هماهنگی جهت استقرار سیستم در اجتماع	۳۹	عوامل اجتماعی
۷.۷۱	۵.۸	۷.۸	۹.۲۴	۰	۱	۲	۸	۱۴	فشار از سوی جامعه	۴۰	
۸.۰۹	۶.۲	۸.۲	۹.۵۶	۰	۰	۱	۸	۱۶	اعتبار بخشی و ایجاد اعتماد بیشتر	۴۱	حسابرسی
۷.۴۶	۵.۵۶	۷.۵۶	۸.۹۶	۰	۳	۲	۵	۱۵	شفافیت و پاسخگویی بیشتر	۴۲	
۷.۸۶	۵.۹۶	۷.۹۶	۹.۳۶	۰	۰	۳	۷	۱۵	محسوستر شدن نتایج واقعی عملکرد	۴۳	
۷.۲۶	۵.۳۲	۷.۳۲	۸.۹۶	۰	۰	۵	۱۱	۹	انتخاب عامل مناسب برای انداز‌گیری عملکرد اجتماعی	۴۴	

• نظر سنجی مرحله دوم:

در این مرحله پرسشنامه دوم تهیه گردیده و همراه با نقطه نظر قبلی هر فرد و میزان اختلاف آنها با دیدگاه سایر خبرگان، مجدداً به اعضای گروه خبره ارسال گردید. در مرحله دوم اعضای گروه خبره با توجه به نقطه نظرات سایر اعضای گروه مجدداً به سوالات ارائه شده پاسخ دادند که نتایج آن در جدول شماره ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج دور دوم نظر سنجی به همراه میانگین دیدگاه‌های خبرگان

عوامل	رتبه	ارزش زبانی ارزش عددی زیرعامل‌ها - ارزش فازی	خیلی زیاد (۷.۹،۱۰)	زیاد (۵.۷،۹)	متوسط (۳.۵،۷)	کم (۱.۳،۵)	خیلی کم (۰،۱.۳)	max	mod	min	میانگین غیرفازی شده نظرات خبرگان	اختلاف میانگین های پرسشنام ه اول و دوم	نتیجه	عوامل فرهنگی										عوامل سازمانی						
														۱	۳	۵	۷	۹	۱	۳	۵	۷	۹	۱	۳	۵	۷	۹	۱	۳
	۱	مسئولیت پذیر بودن حسابرس	۱۹	۶	۰	۰	۰	۹.۷۶	۸.۵۲	۶.۵۲	۸.۳۹	۰.۱۵۳	پذیرش																	
	۲	وجود شاخص‌های ارزیابی عملکرد اجتماعی	۲۰	۴	۱	۰	۹.۷۲	۸.۵۲	۶.۵۲	۸.۳۹	۰.۱۵۳	پذیرش																		
	۳	مسئولیت اجتماعی درک شده	۱۸	۶	۱	۰	۹.۶۴	۸.۳۶	۶.۳۶	۸.۲۴	۰.۳	بعدی																		
	۴	اشتقاق سازمان برای مسئولیت‌پذیر بودن حسابرس در اجتماع	۱۰	۹	۶	۰	۸.۹۲	۷.۳۲	۵.۳۲	۷.۲۵	۰.۰۸	رد																		
	۵	نترسیدن از انتقاد عمومی و مداخله دولت	۰	۴	۱۲	۹	۶.۶	۴.۶	۲.۶	۴.۶	۰.۰۷۳	رد																		
	۶	تهیه کردن گزارشهای اجتماعی ارزان	۸	۹	۸	۰	۸.۶۸	۷	۵	۶.۹۵	۰.۱۶	رد																		
	۷	افزایش روابط ملی و بین‌المللی	۰	۳	۱۰	۸	۵.۹۶	۳.۹۶	۲.۱۲	۳.۹۹	۰	رد																		
	۸	توجه به پارامترهای اخلاقی	۸	۱۳	۴	۰	۹	۷.۳۲	۵.۳۲	۷.۲۷	۰.۰۰۷	رد																		
	۹	اهمیت داشتن محیط زیست برای انسان	۰	۲	۱۱	۹	۵.۹۶	۳.۹۶	۲.۰۸	۳.۹۸	۰.۰۸۷	رد																		
	۱۰	ادغام مسئولیت اجتماعی حسابرس با سیاستهای سازمان	۰	۰	۱۷	۷	۶.۲۸	۴.۲۸	۲.۳۲	۴.۲۹	۰.۱۴۷	رد																		
	۱۱	رهبری مناسب سازمان	۲۰	۲	۳	۰	۹.۵۶	۸.۳۶	۶.۳۶	۸.۲۳	۰.۱۴۷	پذیرش																		
	۱۲	تدوین خط مشی مناسب	۱۵	۰	۹	۱	۰	۰	۹.۵۲	۸.۱۲	۶.۱۲	۸.۰۲			۰.۱۴۷	پذیرش														
	۱۳	توجه به همه گروههای ذینفع	۰	۴	۱۴	۷	۰	۶.۷۶	۴.۷۶	۲.۷۶	۴.۷۶	۰.۰۷۳	رد																	
	۱۴	در دسترس قرار دادن اطلاعات سازمان به عموم	۰	۶	۱۳	۶	۰	۶	۷	۵	۳	۵	۰.۰۸	رد																

رد	۰.۰۸	۶.۲۵	۴.۲۸	۶.۲۸	۸.۰۸	۰	۲	۱۰	۸	۵	بهبود سیستم مدیریت	۱۵	قوانین و مقررات
رد	۰.۰۷۳	۵.۴۸	۳.۴۸	۵.۴۸	۷.۴۸	۰	۵	۹	۱۱	۰	یکپارچه سازی اهداف اجتماعی و زیست محیطی با اهداف اقتصادی	۱۶	
رد	۰.۰۷۳	۶.۷۲	۴.۷۶	۶.۷۶	۸.۵۲	۰	۰	۹	۱۰	۶	مشروعیت بخشیدن به سازمان	۱۷	
رد	۰.۰۰۷	۵.۷۱	۳.۷۲	۵.۷۲	۷.۶۸	۰	۳	۱۱	۱۰	۱	افزایش سودآوری	۱۸	
رد	۰.۱۶	۶.۹۵	۵	۷	۸.۷۲	۰	۰	۷	۱۱	۷	آموزش مستمر در خصوص مسئولیتپذیر بودن اجتماعی حسابرس	۱۹	
رد	۰.۱۶	۳.۹۱	۲.۰۴	۳.۸۸	۵.۸۸	۴	۸	۱۱	۲	۰	ایجاد اهداف روشن برای ماموریت اجتماعی	۲۰	
رد	۰.۰۸	۶.۴۹	۴.۵۲	۶.۵۲	۸.۳۶	۰	۲	۶	۱۳	۴	افزایش آگاهی کارمندان	۲۱	
رد	۰.۰۷۳	۵.۹۲	۳.۹۶	۵.۹۶	۷.۸	۰	۴	۹	۸	۴	استقرار و توجه به مدیریت ریسک	۲۲	
رد	۰.۰۸	۶.۲۸	۴.۲۸	۶.۲۸	۸.۲۸	۰	۱	۷	۱۷	۰	افزایش شهرت	۲۳	
بعدی	۰.۴۶	۸.۲۳	۶.۳۶	۸.۳۶	۹.۶	۰	۰	۲	۴	۱۹	التزام قانونی سازمان	۲۴	
بعدی	۰.۳۰۷	۸.۰۱	۶.۱۲	۸.۱۲	۹.۴۴	۰	۱	۱	۶	۱۷	قوانین اجتماعی کشور	۲۵	
پذیرش	۰.۰۸	۸.۰۲	۶.۱۲	۸.۱۲	۹.۵۲	۰	۰	۱	۹	۱۵	تنظیم استانداردهای عملکرد اجتماعی	۲۶	
بعدی	۰.۴۵۳	۸.۰۹	۶.۲	۸.۲	۹.۵۶	۰	۰	۱	۸	۱۶	تنظیم استانداردها و مسئولیت پذیری اجتماعی حسابرس	۲۷	
پذیرش	۰.۰۸	۸.۱۷	۶.۲۸	۸.۲۸	۹.۶	۰	۰	۱	۷	۱۷	افزایش آگاهی ذینفعان	۲۸	
پذیرش	۰.۱۵۳	۸.۰۱	۶.۱۲	۸.۱۲	۹.۴۴	۰	۰	۳	۵	۱۷	کسب اطمینان ذینفعان از اعتبار گزارشهای اجتماعی	۲۹	
پذیرش	۰.۰۸	۸.۱۷	۶.۲۸	۸.۲۸	۹.۶۴	۰	۰	۰	۹	۱۶	فشار ذینفعان	۳۰	
رد	۰.۰۵۳	۵.۴۸	۳.۴۸	۵.۴۸	۷.۴۸	۰	۲	۱۵	۸	۰	دستور دولت برای ایجاد تشکلهای مرتبط	۳۱	
رد	۰.۰۰۷	۵.۹۵	۳.۹۶	۵.۹۶	۷.۸۸	۰	۱	۱۳	۹	۲	شکلگیری نهادهای قانونی	۳۲	
بعدی	۰.۶۰۷	۷.۹۳	۶.۰۴	۸.۰۴	۹.۳۶	۰	۰	۴	۴	۱۷	پرورش حسابداران و حسابرسان متخصص	۳۳	
رد	۰.۱۶	۵.۹۴	۳.۹۶	۵.۹۶	۷.۸۴	۰	۱	۱۴	۷	۳	جلوگیری از فساد در سطح ملی	۳۴	
پذیرش	۰.۱۴۷	۸.۴۷	۶.۶	۸.۶	۹.۸	۰	۰	۰	۵	۲۰	تقویت سازمانهای نظارتی	۳۵	
رد	۰.۱۵۳	۵.۱۶	۳.۱۶	۵.۱۶	۷.۱۶	۰	۵	۱۳	۷	۰	اعمال فشار توسط سازمانهای دولتی	۳۶	
پذیرش	۰.۱۶	۸.۰۹	۶.۲	۸.۲	۹.۵۲	۰	۰	۲	۶	۱۷	وجود پایگاه داده جهت مخابره اطلاعات	۳۷	
بعدی	۰.۲۲۷	۸.۳۲	۶.۴۴	۸.۴۴	۹.۷۲	۰	۰	۰	۷	۱۸	نگرانی عمومی از پیاده سازی نامناسب	۳۸	
بعدی	۰.۲۴	۷.۹۵	۶.۰۴	۸.۰۴	۹.۵۲	۰	۰	۰	۱۲	۱۳	هماهنگی جهت استقرار سیستم در اجتماع	۳۹	
بعدی	۰.۲۸	۸.۰۹	۶.۲	۸.۲	۹.۵۲	۰	۰	۲	۶	۱۷	فشار از سوی جامعه	۴۰	
پذیرش	۰.۰۷۳	۸.۱۷	۶.۲۸	۸.۲۸	۹.۶	۰	۰	۱	۷	۱۷	اعتبار بخشی و ایجاد اعتماد بیشتر	۴۱	
بعدی	۰.۵۵۳	۸.۰۱	۶.۱۲	۸.۱۲	۹.۴۸	۰	۰	۲	۷	۱۶	شفافیت و پاسخگویی بیشتر	۴۲	
بعدی	۰.۲۳۳	۸.۰۹	۶.۲	۸.۲	۹.۵۶	۰	۰	۱	۸	۱۶	محسوستر شدن نتایج واقعی عملکرد	۴۳	
رد	۰.۱۶	۷.۴۲	۵.۴۸	۷.۴۸	۹.۱۲	۰	۰	۳	۱۳	۹	انتخاب عامل مناسب برای اندازهگیری عملکرد اجتماعی	۴۴	

عوامل مورد متوقف گردیده و نظرسنجی در مورد ۱۰ عامل باقیمانده باید صورت بگیرد که در مرحله سوم انجام می شود.

• نظر سنجی مرحله سوم

در این مرحله ضمن اعمال تغییرات لازم در مولفه ها مدل، پرسشنامه سوم تهیه گردیده و همراه با نقطه نظر قبلی هر فرد و میزان اختلاف آنها با میانگین دیدگاه سایر خبرگان، مجدداً به خبرگان ارسال گردید که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده است.

با توجه به دیدگاه های ارائه شده در مرحله اول و مقایسه آن با نتایج این مرحله، در صورتی که اختلاف بین دو مرحله کمتر از حد آستانه ۰/۲ باشد در این صورت فرایند نظرسنجی متوقف می شود. همانگونه که جدول فوق نشان می دهد برخی از مولفه ها اعضای گروه خبره به وحدت نظر رسیده اند و میزان اختلاف نظر در مراحل اول و دوم کمتر از حد آستانه ۰/۲ بوده لذا نظرسنجی در خصوص عوامل فوق متوقف گردید. از بین عوامل اشاره شده عواملی که میانگین غیرفازی شده نظرات خبرگان کمتر از ۸ باشد از مدل مفهومی تحقیق حذف گردید. در این مرحله ۳۴

جدول ۴. نتایج دور سوم نظر سنجی به همراه میانگین دیدگاه‌های خبرگان

نتیجه	اختلاف میانگین‌های پرسشنامه دوم و سوم	میانگین غیرفازی شده نظرات خبرگان	min	mod	max	ارزش زبانی					رتبه	عامل
						خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد		
						۱	۳	۵	۷	۹		
						(۰.۱.۳)	(۱.۳.۵)	(۳.۵.۷)	(۵.۷.۹)	(۷.۹.۱۰)		زیرعامل‌ها - ارزش فازی
پذیرش	۰.۱۴۷	۸.۳۹	۶.۵۲	۸.۵۲	۹.۷۲	۰	۰	۱	۴	۲۰	۳	مسئولیت اجتماعی درک شده
پذیرش	۰.۰۰۸	۸.۳۱	۶.۴۴	۸.۴۴	۹.۶۸	۰	۰	۱	۵	۱۹	۲۴	التزام قانونی سازمان
پذیرش	۰.۱۶	۸.۱۷	۶.۲۸	۸.۲۸	۹.۶	۰	۰	۱	۷	۱۷	۲۵	قوانین اجتماعی کشور
پذیرش	۰.۱۵۳	۸.۲۵	۶.۳۶	۸.۳۶	۹.۶۸	۰	۰	۰	۸	۱۷	۲۷	تنظیم استانداردها و مسئولیت‌پذیری اجتماعی حسابرس
پذیرش	۰.۱۶	۸.۰۹	۶.۲	۸.۲	۹.۵۲	۰	۰	۲	۶	۱۷	۳۳	پرورش حسابداران و حسابرسان متخصص
پذیرش	۰.۰۷۳	۸.۳۹	۶.۵۲	۸.۵۲	۹.۷۶	۰	۰	۰	۶	۱۹	۳۸	نگرانی عمومی از پیاده‌سازی نامناسب
پذیرش	۰.۱۴۷	۸.۱	۶.۲	۸.۲	۹.۶	۰	۰	۰	۱۰	۱۵	۳۹	هماهنگی جهت استقرار سیستم در اجتماع
پذیرش	۰.۱۶	۸.۲۵	۶.۳۶	۸.۳۶	۹.۶۸	۰	۰	۰	۸	۱۷	۴۰	فشار از سوی جامعه
پذیرش	۰.۱۴۷	۸.۱۶	۶.۲۸	۸.۲۸	۹.۵۶	۰	۰	۲	۵	۱۸	۴۲	شفافیت و پاسخگویی بیشتر
پذیرش	۰.۱۴۷	۸.۲۴	۶.۳۶	۸.۳۶	۹.۶۴	۰	۰	۱	۶	۱۸	۴۳	محسوس‌تر شدن نتایج واقعی عملکرد

اثرگذاری عوامل استفاده می‌شود. در ادامه به تشریح روش DEMATEL فازی می‌پردازیم.

همانطور که جدول فوق نشان می‌دهد میزان اختلاف نظر خبرگان در مراحل دوم و سوم کمتر از حد آستانه ۰/۲ می‌باشد و لذا نظرسنجی در این مرحله متوقف می‌شود. بنابراین در طی سه مرحله نظرسنجی از ۴۴ عامل، ۲۳ عامل از مدل مفهومی نهایی تحقیق حذف گردیده و مدل نهایی دارای ۲۱ عامل گردید که در جدول ۵ آمده است. از آن جایی که برای حل مدل به روش ANP فازی نیاز به تعیین روابط بین عوامل وجود دارد در این تحقیق از روش قدرتمند DEMATEL فازی برای شناسایی روابط و چگونگی

جدول ۵. عوامل موثر بر مسئولیت اجتماعی حسابرسان داخلی

عوامل اصلی	زیر عوامل	علائم اختصاری
عوامل فرهنگی C ₁	مسئولیت پذیر بودن حسابرس	C ₁₁
	وجود شاخص های ارزیابی عملکرد اجتماعی	C ₁₂
	مسئولیت اجتماعی درک شده	C ₁₃
عوامل سازمانی C ₂	رهبری مناسب سازمان	C ₂₁
	تدوین خط مشی مناسب	C ₂₂
	التزام قانونی سازمان	C ₂₃
قوانین و مقررات C ₃	قوانین اجتماعی کشور	C ₃₁
	تنظیم استانداردهای عملکرد اجتماعی	C ₃₂
	تنظیم استانداردها و مسئولیت پذیری اجتماعی حسابرس	C ₃₃
ذینفعان C ₄	افزایش آگاهی ذینفعان	C ₄₁
	کسب اطمینان ذینفعان از اعتبار گزارشهای اجتماعی	C ₄₂
	فشار ذینفعان	C ₄₃
حمایت و برنامه های دلت C ₅	پرورش حسابداران و حسابرسان متخصص	C ₅₁
	تقویت سازمانهای نظارتی	C ₅₂
	وجود پایگاه داده جهت مخابره اطلاعات	C ₅₃
عوامل اجتماعی C ₆	نگرانی عمومی از پیاده سازی نامناسب	C ₆₁
	هماهنگی جهت استقرار سیستم در اجتماع	C ₆₂
	فشار از سوی جامعه	C ₆₃
حسابرس C ₇	اعتبار بخشی و ایجاد اعتماد بیشتر	C ₇₁
	شفافیت و پاسخگویی بیشتر	C ₇₂
	محسوستر شدن نتایج واقعی عملکرد	C ₇₃

۲-۴-مدل پژوهش

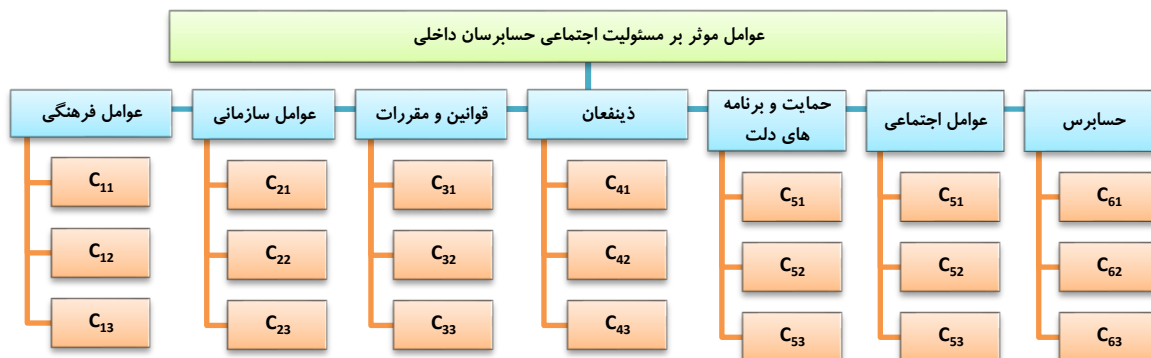
شکل ۱ مدل با ساختار شبکه ای پژوهش، برگرفته از تپوهش حاضر می باشد که بر اساس روش دلفی فازی طراحی شده است.

۳-۴- روش DEMATEL فازی

در این مطالعه، ساختار تصمیم گیری برای دیمتل و توسط خبرگان با ۷ عامل و ۲۱ زیرعامل تشکیل شد. خبرگان میزان

تاثیر یک عامل بر عامل دیگر را و به منظور سنجش شدت تاثیر عوامل بر یکدیگر بر اساس متغیرهای کلامی ذکر شده در جدول زیر مشخص می کنند.

نظرات خبرگان برای ارزیابی روابط درونی عاملها برای محاسبه دیمتل از طریق مقایسات زوجی و تاثیر میان عاملها بر اساس گزینههای زبانی و اعداد مثبت فازی مثلثی به ترتیب جدول شماره ۶، مشخص شد.

شکل ۱. مدل با ساختار شبکه ای پژوهش

جدول ۶. گزینه‌های زبانی و اعداد فازی برای سنجش شدت اثرات

گزینه‌های زبانی	اعداد قطعی	اعداد فازی مثلثی
تأثیر خیلی زیاد	۴	(۰/۷۵، ۱، ۰/۷۵)
تأثیر زیاد	۳	(۰/۵، ۰/۷۵، ۱)
تأثیر کم	۲	(۰/۲۵، ۰/۵، ۰/۷۵)
تأثیر بسیار کم	۱	(۰، ۰/۲۵، ۰/۵)
بدون تأثیر	۰	(۰، ۰، ۰/۲۵)

سپس نظرات فازی هر کدام از ۱۰ خبره یکپارچه‌سازی شده و ماتریس روابط مستقیم \tilde{A} برای عامل‌ها و زیر عامل‌ها تشکیل گردید. ماتریس نرمال شده‌ی روابط مستقیم \tilde{x} و روابط کلی T محاسبه شد. که به خاطر محدودیت در تعداد صفحات آورده

نشده‌است و نتایج تأثیرگذاری $(\tilde{D}_i + \tilde{R}_i)$ و تأثیرپذیری خالص $(\tilde{D}_i - \tilde{R}_i)$ برای عامل‌ها و زیرعامل‌ها آمده‌است (جدول ۷).

عواملی که طبق جدول شماره ۴، $\tilde{D}-\tilde{R}$ مثبت دارند به طور قطع تأثیرگذار بودن این عوامل را نشان می‌دهد و عواملی که $\tilde{D}-\tilde{R}$ منفی دارند نشان دهنده تأثیرپذیری قطعی این عوامل از سایر عوامل است. بنابراین، عوامل "عوامل اجتماعی"، "قوانین و مقررات"، و "حمایت و برنامه‌های دلت" اثرگذار هستند و عوامل "دینفعان"، "عوامل سازمانی"، "عوامل فرهنگی" و "حسابرس" اثرپذیر می‌باشند. به طور کلی $\tilde{D}-\tilde{R}$ مثبت، عوامل علی و $\tilde{D}-\tilde{R}$ منفی، عوامل معلول اثرپذیر محسوب می‌شود.

جدول ۷. تأثیرگذاری و تأثیرپذیری عامل‌ها

عوامل	\tilde{D}	\tilde{R}	$\tilde{D} + \tilde{R}$	$\tilde{D} - \tilde{R}$	نتیجه
عوامل فرهنگی	۳/۳۸۴	۴/۲۴۲	۷/۶۲۶	-۰/۸۶	اثرپذیر
عوامل سازمانی	۳/۷۴۱	۴/۱۳۹	۷/۸۸	-۰/۴	اثرپذیر
قوانین و مقررات	۳/۳۰۴	۳/۵۳۷	۷/۸۴۱	۰/۷۶۸	اثرگذار
دینفعان	۳/۸۹۹	۳/۹۵۳	۷/۸۵۲	-۰/۰۵	اثرپذیر
حمایت و برنامه‌های دلت	۴/۰۳۳	۳/۶۶۲	۷/۶۹۵	۰/۳۷۱	اثرپذیر
عوامل اجتماعی	۴/۳۶۶	۳/۲۳۲	۷/۵۹۹	۱/۱۳۴	اثرگذارترین
حسابرس	۳/۳۶۲	۴/۳۲۴	۷/۶۸۶	-۰/۹۶	اثرپذیرترین

جدول ۸. تأثیرگذاری و تأثیرپذیری زیرعامل‌ها

زیرعامل	\tilde{D}	\tilde{R}	$\tilde{D} + \tilde{R}$	$\tilde{D} - \tilde{R}$	نتیجه	
عوامل فرهنگی C_1	مسئولیت پذیر بودن حسابرس	۰/۸۰۷	۰/۸۲۴	۱/۶۳۱	-۰/۰۱۸	اثرپذیر
	وجود شاخص‌های ارزیابی عملکرد اجتماعی	۰/۸۱۴	۰/۸۱۵	۱/۶۲۹	-۰/۰۰۴	اثرپذیر
	مسئولیت اجتماعی درک شده	۰/۸۴۶	۰/۸۲۷	۱/۶۷۳	۰/۰۱۸۵	اثرگذار
عوامل سازمانی C_2	رهبری مناسب سازمان	۰/۷۹۲	۰/۷۵۶	۱/۵۴۸	۰/۰۳۵۷	اثرگذار
	تدوین خط مشی مناسب	۰/۷۷۱	۰/۷۸۶	۱/۵۵۷	-۰/۰۱۴	اثرپذیر
قوانین و مقررات C_3	التزام قانونی سازمان	۰/۷۶۶	۰/۷۸۸	۱/۵۵۴	-۰/۰۲۲	اثرپذیر
	قوانین اجتماعی کشور	۰/۷۵۹	۰/۷۶۴	۱/۵۲۳	-۰/۰۰۵	اثرپذیر
	تنظیم استانداردهای عملکرد اجتماعی	۰/۷۳۲	۰/۷۲۶	۱/۴۵۷	۰/۰۰۵۹	اثرگذار
دینفعان C_4	تنظیم استانداردها و مسئولیت‌پذیری اجتماعی حسابرس	۰/۷۸	۰/۷۸۱	۱/۵۶۱	-۰/۰۰۴	اثرپذیر
	افزایش آگاهی دینفعان	۰/۷۳۵	۰/۷۳۵	۱/۴۷	۰/۰۰۰۱	اثرگذار
حمایت و برنامه‌های دلت C_5	کسب اطمینان دینفعان از اعتبار گزارش‌های اجتماعی	۰/۷۴۵	۰/۷۰۷	۱/۴۵۲	۰/۰۳۷۵	اثرگذار
	فشار دینفعان	۰/۷۱	۰/۷۴۷	۱/۴۵۷	-۰/۰۳۸	اثرپذیر
	پرورش حسابداران و حساب‌رسان متخصص	۰/۷۶۵	۰/۷۳۷	۱/۵۰۳	۰/۰۲۷۸	اثرگذار
عوامل اجتماعی C_6	تقویت سازمان‌های نظارتی	۰/۷۶	۰/۷۵۸	۱/۵۱۸	۰/۰۰۲۶	اثرگذار
	وجود پایگاه داده جهت مخابره اطلاعات	۰/۷۵۱	۰/۷۸۱	۱/۵۳۲	-۰/۰۰۳	اثرپذیر
	نگرانی عمومی از پیاده‌سازی نامناسب	۰/۷۵۹	۰/۷۴۳	۱/۵۰۲	۰/۰۱۵۵	اثرگذار
عوامل اجتماعی C_6	هماهنگی جهت استقرار سیستم در اجتماع	۰/۷۵۹	۰/۷۶۸	۱/۵۲۷	-۰/۰۰۹	اثرپذیر
	فشار از سوی جامعه	۰/۷۵۹	۰/۷۶۵	۱/۵۲۴	-۰/۰۰۷	اثرپذیر

نتیجه	$\bar{D} - \bar{R}$	$\bar{D} + \bar{R}$	\bar{R}	\bar{D}	زیرعوامل	حسابرس C ₇
اثرگذار	۰/۰۱۰۳	۱/۴۸۶	۰/۷۳۸	۰/۷۴۸	اعتبار بخشی و ایجاد اعتماد بیشتر	
اثرگذار	۰/۰۳۵۸	۱/۴۷۱	۰/۷۱۸	۰/۷۵۴	شفافیت و پاسخگویی بیشتر	
اثرپذیر	-۰/۰۴۶	۱/۴۸۵	۰/۷۶۵	۰/۷۱۹	محسوستر شدن نتایج واقعی عملکرد	

تاثیر مثبت می گذارد. به عبارت دیگر، برای بهبود مسئولیت اجتماعی حسابرسان داخلی باید به عوامل تاثیرگذار توجه کرد.

۴-۴- به دست آوردن وزن عوامل با استفاده از ANP

به کمک DEMATEL فازی

همان طور که جدول ۷ و ۸ نشان می دهد درجه نفوذ عوامل بر یکدیگر متفاوت است. در این پژوهش ما برای حل این مشکل تکنیک FDEMATEL را ترکیب کردیم و در نهایت با به دست آمدن سوپرماتریس حددار، وزن عوامل و زیر عوامل مشخص و به دست می آید که در جدول ۹، آمده است.

این یافته ها نشان می دهد که عوامل اجتماعی موثرترین عامل بر مسئولیت اجتماعی حسابرسان داخلی می باشد که موجب بهبود مسئولیت اجتماعی حسابرسان می شود. این عامل بر قوانین و مقررات تاثیر دارد و قوانین موجب می شود تا سازوکارهای دولت در این زمینه مشخص شود و مسیر را هموارتر کند. در این بین، ذینفعان نیز آگاهی پیدا کرده و بر سازمان فشار می آوردند تا سازمان الگوی راهبردی مناسبی را در پیش گیرد. عوامل سازمانی موجب بهبود جو سازمانی می گردد و عوامل فرهنگی را بهبود می دهد و در نهایت همه عوامل از جمله عوامل اجتماعی بر حسابرسان داخلی در خصوص مسئولیت اجتماعی

جدول ۹. وزن و اولویت عوامل موثر بر مسئولیت اجتماعی حسابرسان داخلی

وزن و اولویت نهایی		وزن و اولویت نسبی		کد	زیر عوامل	وزن و اولویت عوامل اصلی	
وزن	اولویت	وزن	اولویت			وزن	اولویت
۴	۰/۰۵۳	۲	۰/۳۳۵	C ₁₁	مسئولیت پذیر بودن حسابرس	۰/۱۵۹	عوامل فرهنگی C ₁
۷	۰/۰۵۲	۳	۰/۳۲۷	C ₁₂	وجود شاخص های ارزیابی عملکرد اجتماعی	(۲)	
۳	۰/۰۵۳	۱	۰/۳۳۸	C ₁₃	مسئولیت اجتماعی درک شده		
۱۰	۰/۰۵	۳	۰/۳۸۸	C ₂₁	رهبری مناسب سازمان	۰/۱۵۴	عوامل سازمانی C ₂
۶	۰/۰۵۳	۱	۰/۴۱۲	C ₂₂	تدوین خط مشی مناسب	(۳)	
۸	۰/۰۵۱	۲	۰/۳۹۶	C ₂₃	التزام قانونی سازمان		
۱۷	۰/۰۴۲	۲	۰/۳۲۸	C ₃₁	قوانین اجتماعی کشور	۰/۱۲۹	قوانین و مقررات C ₃
۱۸	۰/۰۴۰	۳	۰/۳۱۷	C ₃₂	تنظیم استانداردهای عملکرد اجتماعی	(۶)	
۱۳	۰/۰۴۵	۱	۰/۳۵۵	C ₃₃	تنظیم استانداردها و مسئولیت پذیری اجتماعی حسابرس		
۱۱	۰/۰۴۸	۲	۰/۳۳۴	C ₄₁	افزایش آگاهی ذینفعان	۰/۱۴۶	ذینفعان C ₄
۱۲	۰/۰۴۷	۳	۰/۳۲۳	C ₄₂	کسب اطمینان ذینفعان از اعتبار گزارشهای اجتماعی	(۴)	
۹	۰/۰۵۰	۱	۰/۳۴۳	C ₄₃	فشار ذینفعان		
۱۶	۰/۰۴۳	۳	۰/۳۲۸	C ₅₁	پرورش حسابداران و حسابرسان متخصص	۰/۱۳۲	حمایت و برنامه های دولت C ₅
۱۵	۰/۰۴۳	۲	۰/۳۳۱	C ₅₂	تقویت سازمانهای نظارتی	(۵)	
۱۴	۰/۰۴۵	۱	۰/۳۴۱	C ₅₃	وجود پایگاه داده جهت مخابره اطلاعات		
۲۰	۰/۰۳۷	۲	۰/۳۲۶	C ₆₁	نگرانی عمومی از پیاده سازی نامناسب	۰/۱۱۶	عوامل اجتماعی C ₆
۱۹	۰/۰۴۰	۱	۰/۳۴۹	C ₆₂	هماهنگی جهت استقرار سیستم در اجتماع	(۷)	
۲۱	۰/۰۳۷	۳	۰/۳۲۵	C ₆₃	فشار از سوی جامعه		
۲	۰/۰۵۴	۲	۰/۳۳۳	C ₇₁	اعتبار بخشی و ایجاد اعتماد بیشتر	۰/۱۶۴	حسابرس C ₇
۵	۰/۰۵۳	۳	۰/۳۲۶	C ₇₂	شفافیت و پاسخگویی بیشتر	(۱)	
۱	۰/۰۵۵	۱	۰/۳۴۲	C ₇₃	محسوستر شدن نتایج واقعی عملکرد		

مسئول بودن فرد حسابرس در اجتماع تاثیرگذار است که در این پژوهش به کمک تکنیک دیمتل فازی به شناسایی آن‌ها پرداختیم و به کمک روش تحلیل شبکه‌ای موارد شناسایی شده را اولویت بندی نمودیم که اولویت عوامل در نفوذگذاری با توجه به مقادیر $(\bar{D}-\bar{R})$ به ترتیب عبارتند از عوامل اجتماعی، قوانین و مقررات، حمایت و برنامه‌های دولت، ذینفعان، عوامل سازمانی، عوامل فرهنگی و حسابرس.

این یافته‌ها نشان می‌دهد که عوامل اجتماعی موثرترین عامل بر مسئولیت اجتماعی حسابرسان داخلی می‌باشد که موجب بهبود مسئولیت اجتماعی حسابرسان می‌شود. این عامل بر قوانین و مقررات تاثیر دارد و قوانین موجب می‌شود تا سازوکارهای دولت در این زمینه مشخص شود و مسیر را هموارتر کند. در این بین، ذینفعان نیز آگاهی پیدا کرده و بر سازمان فشار می‌آورند تا سازمان الگوی راهبردی مناسبی را در پیش گیرد. عوامل سازمانی موجب بهبود جو سازمانی می‌گردد و عوامل فرهنگی را بهبود می‌دهد و در نهایت همه عوامل از جمله عوامل اجتماعی بر حسابرسان داخلی در خصوص مسئولیت اجتماعی تاثیر مثبت می‌گذارد. به عبارت دیگر، برای بهبود مسئولیت اجتماعی حسابرسان داخلی باید به عوامل تاثیرگذار توجه کرد. در نهایت با به دست آمدن سوپرماتریس حددار، وزن عوامل

و زیر عوامل مشخص شد که بیشترین وزن در بین عوامل اصلی، عامل "حسابرس" می‌باشد که با بیشترین وزن در بین عوامل اصلی اولویت اول را دارد. بیشترین وزن در بین زیرعوامل مربوط به "محسوستر شدن نتایج واقعی عملکرد" می‌باشد که اولویت اول را کسب کرد. عامل "اعتبار بخشی و ایجاد اعتماد بیشتر" اولویت دوم، "مسئولیت اجتماعی درک شده" اولویت سوم، "مسئولیت پذیر بودن حسابرس" اولویت چهارم و "شفافیت و پاسخگویی بیشتر" اولویت پنجم و در نهایت "تدوین خط مشی مناسب" اولویت ششم در بین ۲۱ عامل کسب کردند که تقریباً ۳۲٪/۳۹ از وزن کل عوامل را به خود اختصاص دادند و این نشان از اهمیت بسیار این زیرعوامل هاست.

بر این اساس به سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و سایر استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود که انتخاب حسابرس با شهرت بالا و رعایت موازین اخلاقی وی به همراه سایر آیین‌های رفتار حرفه‌ای به عنوان علامتی برای شفافیت اطلاعاتی شرکت از منظر مسئولیت‌پذیری اجتماعی توجه ویژه‌ای داشته باشند زیرا چنانچه حسابرس در انجام وظایف خود را در قبال جامعه و اجتماع مسئول بداند و در جهت ایفای هر چه بهتر نقش مسئولیت‌پذیر بودن در جامعه تلاش بیشتری نماید و حسابرس باید بتواند با رعایت موازین اخلاقی و آیین رفتار حرفه‌ای به اعتبار صورت‌های مالی بیفزاید و اعتماد

در پایان سوپرماتریس حدی در توان ۷ همگرا شد و وزن کلی همه عامل‌ها و زیرعامل‌ها و اولویت آن‌ها مشخص شد که نتایج در جدول ۸، آمده است و به سوال دوم تحقیق پاسخ داده شد. با توجه به ۷ عامل و ۲۱ زیرعامل، عوامل موثر بر مسئولیت اجتماعی حسابرسان داخلی با توجه به نظرات ۱۰ کارشناس بررسی شد. برای ارزیابی و تعیین اولویت عوامل از واژه‌های زبانی فازی استفاده گردید. سپس نظرات متمایز کارشناسان تجمیع شده و ماتریس تصمیم‌گیری فازی تشکیل گردید.

همانگونه که جدول (۶)، نشان می‌دهد بیشترین وزن در بین عوامل اصلی، عامل "حسابرس" می‌باشد که با بیشترین وزن در بین عوامل اصلی اولویت اول را دارد. بیشترین وزن در بین زیرعوامل مربوط به "محسوستر شدن نتایج واقعی عملکرد" می‌باشد که اولویت اول را کسب کرد. عامل "اعتبار بخشی و ایجاد اعتماد بیشتر" اولویت دوم، "مسئولیت اجتماعی درک شده" اولویت سوم، "مسئولیت پذیر بودن حسابرس" اولویت چهارم و "شفافیت و پاسخگویی بیشتر" اولویت پنجم و در نهایت "تدوین خط مشی مناسب" اولویت ششم در بین ۲۱ عامل کسب کردند که تقریباً ۳۲٪/۳۹ از وزن کل عوامل را به خود اختصاص دادند و این نشان از اهمیت بسیار این زیرعوامل هاست.

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهادات

مسئولیت اجتماعی حسابرس، روند بررسی و گزارش عملکرد یک کسب و کار در انجام مسئولیت اجتماعی، اقتصادی، حقوقی، اخلاقی و انسان دوستانه است. ذینفعان عبارتند از گروه‌ها یا اشخاصی که دارای منافع مستقیم یا غیر مستقیم در سازمان بوده و در واحد تجاری سرمایه‌گذاری کرده‌اند. این گروه‌ها شامل سهامداران، دارندگان اوراق مشارکت، کارگران، مشتریان، گروه-های داوطلب، موسسان، پیمانکاران، تهیه‌کنندگان مواد اولیه، مقامات محلی و ... هستند. جریان حسابرسی مهم است زیرا می‌تواند باعث بهبود عملکرد مالی، افزایش جذابیت برای سرمایه‌گذاران، بهبود روابط با ذینفعان، شناسایی تعهدات بالقوه، بهبود اثربخشی سازمانی و کاهش خطر ابتلا به سوء رفتارها و تبلیغات جانبی شود (بیات، ۱۳۹۷).

از آنجا که مسئولیت حسابرسان در سه حوزه حرفه‌ای، قانونی و اجتماعی قابل بازنگری است شاید به جرئت بتوان گفت که مسئولیتهای اجتماعی حسابرسان بسی فراتر از سایر حوزه‌های مسئولیتی آنان می‌باشد زیرا گزارشات حسابرسان مورد استناد کل جامعه قرار خواهد گرفت و از این رهگذر در چارچوب نظریه «رفاه اجتماعی» حسابرسان لزوماً و ضرورتاً نمی‌تواند صرفاً به استانداردهای حسابرسی اتکاء نمایند. عوامل بسیاری در

- * Cho, Ch. (2007). Organization Legitimacy and the strategic use of accounting information three studies related to social and environmental disclosure. Orlando, Florida, Spring Term
- * Edgley, C.R., Jones, M.J and Solomon, J.F 2010 , Stakeholder inclusivity in social and environmental report assurance, Accounting, Auditing and accountability journal, vol. 23, No.4, p :532-557.
- * Ezezika, O, et al, (2009). A social audit model agrobiotechnology initiatives in developing countries: accounting for ethical, social, cultural, and commercialization issues. Journal of Technology Management and Innovation. Vol 4. No 3, pp.24-33
- * Filios, Vassilios P. (1985). Social process auditing: A Survey and some suggestions, Journal of Business, Ethics. Vol.4, p: 477-485.
- * Frimpong, Siaw & Owusu, Chareles. (2012). Corporate social and environmental auditing: Perceived responsibility or regulatory requirement. Research Journal of Finance and Accounting. Vol 3. No 4, pp.47-56.
- * Gao, Simon and Zhang, Jane. (2006). Stakeholder engagement. Social auditing and corporate sustainability, Business process Management journal. Vol, 19. No, 6. p:722-740
- * Greenwood, M & Kamoche, k. (2013). Social accounting as stakeholder knowledge appropriation. Journal of Management Governance, Vol.17, p:723-743.
- * Hevia, Felipe. (2006). Social audit mechanisms in Mexico. <http://www.fundar.org.mx>
- * Herda D.N. & Lavelle J.J. (2022). How and why auditors' social exchange relationships with their firm, colleagues, and clients influence their attitudes and behaviors: Implications for audit quality, Business Horizons, Volume 65, Issue 3, May-June 2022, Pages 245-249. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2021.02.044>.
- * Hill, Chareles W.L. & Jones, Thomas M. (1992). Stakeholder- Agency theory. Journal of Management Studies. Vol 29. No 2
- * Hunter, P., & Urminsky, M. (2003). Social auditing, freedom of association and the right to collective bargaining. [at:http://www.ilo.org/public/English/dialogue/actrav/publ/130/8.pdf](http://www.ilo.org/public/English/dialogue/actrav/publ/130/8.pdf)
- * Homer H,j, (2001). Corporate social Audit-This time around. Journal of Business Horizons. pp:29-36
- * Morimoto, R, Ash,J, Hope,C. (2005). Corporate social responsibility audit: from theory to practice. Journal of Business Ethics. vol.62. pp:315-325.
- * Parker, Rawlins. (2013). Social impact audit, The redwoods Group
- * Raynard, Peter. (1998). Coming together: A review of contemporary approaches to social accounting, auditing and reporting in non-profit organizations. Journal of Business Ethics, vol.17
- * Uwugbe, U & Olayinka M.U. (2011). Corporate social Environmental Disclosure in Nigeria: A comparative study of the Building Material and Brewery Industry. International journal of Business Management, Vol, 6. No.2, pp.550-572

سرمایه‌گذاران را جلب نماید و در تصمیمات مالی خود این واقعیت را که صورتهای مالی که جهت تصمیمات مهم به آن اتکا کرده‌اند عاری از هر گونه تحریف با اهمیت بوده و از اعتبار کافی برخوردار می باشد را لحاظ کنند و با اعتماد بنفس و بدون شک و تردید تصمیمات خود را اتخاذ نمایند که این مهم خود می تواند در محسوستر شدن نتایج واقعی عملکرد شرکت نقش بسزایی داشته باشد.

فهرست منابع

- * بنی‌هاشمی کهنگی، سیدعلیرضا؛ خسروی پور، نگار (۱۴۰۰). مسئولیت‌پذیری اجتماعی و حسابرسی صورتهای مالی، دانش حسابرسی، سال بیست‌ویکم، شماره ۸۳، تابستان، صص ۱۳۲-۱۴۸.
- * حسینی، سیدعلی؛ معصومی بیلندی، زهرا (۱۴۰۱). استفاده از خدمات کارشناسی در حسابرسی، چالش‌ها و راهکارهای بهبود. مطالعات تجربی حسابداری مالی.
- * ریائی، عباسعلی، پاکدل، عبدالله؛ مشعی، سیدمحمد (۱۳۹۲). توسعه پایدار پیامد حسابداری و بازاریابی سبز و مسئولیت‌پذیری اجتماعی با تاکید بر راهبری شرکتی. دانش و پژوهش حسابداری. شماره ۳۲، صص ۵-۳۲.
- * صوفی، جهانیار (۱۳۷۷). اطلاع رسانی در مدیریت انسانی از طریق طراحی سیستم‌های اطلاعاتی اجتماعی: حسابداری اجتماعی، حسابرسی اجتماعی. فصلنامه مطالعات مدیریت. شماره ۲۰، صص ۱۵۱-۱۷۰.
- * محمدی، جمال؛ بیات، علی. (۱۳۹۱). بررسی جایگاه پاسخگویی و حسابرسی مسئولیت‌های اجتماعی واحدهای اقتصادی. مجله حسابرس. سال چهاردهم. شماره ۵۹، صص ۸۶-۹۲.
- * محمودی نسب، زینب؛ بنی‌مهد، بهمن؛ اوحدی، فریدون (۱۳۹۶). مطالعه تقابل اجتماعی در حرفه حسابرسی: آزمون نظریه انصاف. دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۶ (۲۱)، صص ۱۶۷-۱۵۷.
- * Ahmad, A.C. and Abidin S. (2012) Auditor Industry Specialism and Reporting Timeliness. Procedia - Social and Behavioral Sciences 65.873 – 878.
- * Alam, Munazir. (2014). Social Audit-A social instrument ensuring public accountability and local level. International Journal of Research. Vol.1.No.8, pp.1199-1204
- * Batra, G.S. (1996). Dynamics of social auditing in corporate enterprises; A study of the Indian corporate sector. Managerial auditing journal, Vol.11, No.2, p: 36-45.
- * Breton, J.R. (2000).World affairs social audit. <worldaffairs.com/audit.htm>

Accounting Knowledge & Management Auditing
Vol. 12/ No. 46/ Summer 2023

Explanation and ranking of factors affecting the social responsibility of internal auditors with the combined fuzzy approach (ANP) and DEMATEL technique

Seyed Aamin Mirbagheri

Department of Accounting, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

Sina Kheradyar

Department of Accounting, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

Mojtaba Maleki Ghoubari

Department of Accounting, Lahijan Branch, Islamic Azad University, Lahijan, Iran

Abstract

Auditor's social responsibility represents an assessment of the effects of an organization's non-financial objectives. By fulfilling their social responsibility role, auditors facilitate the control and monitoring mechanism of individual companies and allow stakeholders to evaluate the social performance of a company against specific standards or expectations. And finally, they play the role of a social accountability tool for the organization, similar to a financial audit. However, there are many factors influencing the auditor's responsibility in society. Due to the fact that the number of identified agents is large and in order to identify local factors, the agents have been screened. To do this, a questionnaire with 44 questions (where each question represents a factor) was designed and 25 questionnaires were provided to expert respondents and university professors, and all questionnaires were comprehensive and complete. Therefore, during the three stages of the survey, out of 44 factors, 23 factors were removed from the final conceptual model of the research, and the final model had 21 factors. The most influential and effective factors among the identified factors on the social responsibility of internal auditors were identified using fuzzy decision-making methods and a combination of ANP and DEMATEL (DANP). The results showed that the social factors are the most influential and the auditor is the most impressive factor and the auditor is the most important in the auditor's responsibility in society. These findings show that social factors are the most effective factors on the social responsibility of internal auditors, which improves the social responsibility of auditors.

Keywords: Auditor's responsibility, social responsibility, DEMATEL technique, ANP method

